

УДК 32.327(477)(=131.1)

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2026-23-9>

Роман Клюба

ORCID: 0009-0001-6302-5235

ВИБОРИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ

Статтю присвячено дослідженню проблематики проведення виборів в Україні в умовах воєнного стану та у повоєнний період. Акцентується увага на те, що незважаючи на пряму заборону, закріплену у національному законодавстві, питання необхідності виборів все частіше лунає у внутрішньому та зовнішньому політичному дискурсі, що в свою чергу зумовлено стагнацією діючих політичних сил та зовнішніми факторами. Досліджуються основні виклики для виборчого процесу в умовах війни та по її закінченню, такі як: забезпечення волевиявлення для внутрішньо і зовнішньо переміщених осіб, внесення змін до чинного законодавства, реалізація волевиявлення для військовослужбовців в умовах активних бойових дій з боку ворога та інклюзивність виборчої інфраструктури в Україні. Запропоновано альтернативні форми проведення виборів, шляхом впровадження електронного голосування, враховуючи досвід інших країн у використанні систем е-голосування, а також висвітлюється необхідність зміни в законодавстві для впровадження системи електронного голосування в Україні.

Ключові слова: вибори в Україні, електронне голосування, воєнний стан, волевиявлення, кібербезпека, альтернативна модель, традиційний спосіб голосування, інклюзивність.

Вступ. Згідно із нормами чинного законодавства України, в умовах правового режиму воєнного стану забороняється проведення виборів Президента України, Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, а також до органів місцевого самоврядування, проте в зовнішніх та внутрішніх, політичних та соціальних колах все частіше виникають обговорення можливості та необхідності проведення виборів під час війни. Це зумовлено низкою факторів, а саме: стагнацією чинної політичної системи та численними корупційними скандалами, що закономірно зменшують рівень довіри до влади, заявами іноземних політиків, як тих, що підтримують Україну, так і посіпак російської пропаганди.

У зв'язку із чим виникає низка питань, пов'язаних із безпосередньою організацією виборчого процесу в умовах воєнного стану та після його завершення, таким чином, щоб цей процес відповідав викликам сучасності.

Основні виклики стосуються забезпечення волевиявлення для українських громадян, які перебувають за кордоном, внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців Збройних Сил України; зміни до чинного виборчого законодавства, підлаштування виборчої інфраструктури до вимог безпеки та доступності. Саме тому, пошук альтернативних моделей проведення виборів під час та після воєнного стану видається вагомим і є предметом цієї статті.

Мета статті – дослідити правові, організаційні, безпекові та політичні аспекти проведення виборів в Україні в умовах правового режиму воєнного стану та після його скасування, пошук альтернативних моделей проведення виборів, які відповідатимуть викликам сучасності.

Завдання дослідження. Провести комплексний аналіз норм чинного виборчого і безпекового законодавства щодо регламентації та заборони проведення виборів в умовах правового режиму воєнного стану. Визначити основні фактори, що зумовлюють активні дискусії щодо необхідності проведення виборів в Україні. Систематизувати основні безпекові, соціальні,

© Р. Клюба, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

логістичні та законодавчі виклики для виборчої системи в умовах воєнного стану та після його закінчення, зокрема щодо забезпечення конституційних прав військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та громадян, що перебувають за межами території України. Проаналізувати досвід впровадження електронного голосування в інших країнах і можливості його використання в українських реаліях.

Матеріал і методи дослідження. В основі дослідження лежить аналіз чинних норм Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Виборчого Кодексу України, які закріплюють на законодавчому рівні заборону проведення виборів в умовах воєнного стану. Дослідження здійснене із використанням загальнонаукових методів (логічний, системний, структурний, функціональний), а також апробованих спеціальних методів політичного й правового аналізу і прогнозування та інших. Використані дані соціології і статистики, аналіз інформації традиційних і нових медіа, які дають змогу зрозуміти політичну доцільність й виклики проведення виборів в Україні станом на зараз та найближчим часом загалом.

Результати та обговорення. Тематику легітимності влади та виборів в умовах воєнного стану та після досліджують науковці Р. Гринюк, О. Гуцуляк, С. Дерев'янка, Г. Зеленко, Ю. Ключковський, І. Сіденко, О. Терлюк, І. Терлюк та інші. Зокрема питанню виборів під час війни та після присвячені науковистаття Р. Гринюка та О. Гуцуляка, в якій вони проводять аналіз чинного законодавства задля формування ґрунтовної відповіді щодо необхідності та можливості проведення виборів в Україні станом на зараз [1]. Вплив тимчасової відсутності проведення виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування на їх легітимність, зміст та перспективи розв'язання цієї проблеми широко аналізує С. Дерев'янка [2]. Питанню виборів в Україні також присвячені наукові конференції та круглі столи, зокрема за участі С. Дерев'янка, А. Єзерова, В. Замятіна, Г. Зеленко, Ю. Ключковського [3]. У низці наукових праць йдеться про ймовірність впровадження електронного голосування як альтернативної моделі для проведення виборів, що відповідає викликам сьогодення, зокрема питання е-голосування обґрунтовується у працях О. Терлюка та І. Терлюка [4], І. Сіденко [5], К. Ткач та інших.

Все це свідчить про актуальність даного питання в наукових колах та необхідність подальшого наукового дослідження даної тематики.

Виклад основного матеріалу. Згідно статті 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (у поточній редакції від 04 березня 2026 року [6], що відповідає нормам статті 64 Конституції України під час воєнного стану забороняється проведення виборів Президента України та виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування [7].

Проте, попри пряму заборону, закріплену в законодавстві, все частіше у політичному дискурсі, як внутрішньому, так і зовнішньому, в засобах масової інформації, новітніх медіа, ведеться обговорення про можливість та необхідність проведення виборів навіть в умовах дії правового режиму воєнного стану.

В першу чергу це зумовлено, вважаємо, стагнацією теперішніх політичних сил, великою кількістю корупційних скандалів, а також триваючою тенденцією зниження рівня довіри у народу до діючих владних кіл на фоні вище переліченого.

Частково це зумовлено і тим, що питання легітимності влади нерідко слугувало мішенню для російської пропаганди, більше того, президент США Дональд Трамп 9 грудня 2025 року в інтерв'ю виданню *Politico* заявив, що в Україні настав час для проведення президентських виборів [8]. Твердження про нелегітимності органів влади України є частиною інформаційно-психологічних операцій ворога, поширюються в зарубіжних країнах і окремими радикальними політиками в Україні. Не вдаючись до дискусії, звернемось до міркувань

С. Дерев'янка, який обґрунтовуючи нікчемність таких тверджень, наголошує, що принципово важливою в умовах дії правового режиму воєнного стану є «потреба дотримання передбаченого законами України принципу інституційної безперервності влади» [2, с. 211–212]. Науковець аргументовано доводить, що «об'єктивно обумовлена умовами збройної агресії РФ проти України, визначена Конституцією України і Законом України «Про правовий режим воєнного стану» тимчасова відсутність проведення виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування певною мірою впливають на рівень демократичного розвитку, порушуючи встановлений порядок формування представницьких органів, але не може бути підставою для сумнівів у їх легітимності і є вимушеною мірою, чинне ж законодавство створює загалом належну основу для функціонування владних інституцій», адже вони «обрані на підставі чинного законодавства у відповідності із процедурою, передбаченою законами більшістю громадян й визнані суспільством» [2, с. 214–215].

Власне на фоні цих обговорень постає величезна кількість викликів, пов'язаних із організацією та проведеннями виборів як під час воєнного стану так і після. До основних належать, насамперед, безпекові, під час проведення виборів які несуть реальну загрозу життю виборців, членів виборчих комісій, руйнування інфраструктури, що залучається до виборчого процесу. Для легітимності результатів народного волевиявлення істотною є неможливість організувати вибори на тій частині міжнародно визнаної території України, на яку не поширюється фактичний контроль української влади внаслідок її окупації РФ або перебувають під впливом активних бойових дій – це нині понад 320 громад у 13 областях України (до 2022 року таких було 31). Одним із ключових викликів стали широкі міграційні процеси, які спричинили значну кількість внутрішньо переміщених осіб та біженців. Дезінформація, пропаганда та кібератаки мають значний вплив на частину громадян. І закономірно, що проведення виборів вимагає внесення змін до законодавства, пов'язаних із самим процесом підготовки та проведення виборів, організацією волевиявлення внутрішньо та зовнішньо переміщених осіб, а також осіб, що безпосередньо беруть участь у бойових діях та дотичних осіб, інклюзивність й доступність виборчого процесу для маломобільних громадян та осіб із інвалідністю тощо.

Важливим моментом є питання політичної конкуренції та рівних можливостей для політичної агітації сил, які не входять до правлячої більшості. Відповідно до п. 8, ч. 1, ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військове командування разом із військовими адміністраціями мають право забороняти мирні збори, мітинги, демонстрації та інші масові заходи [6]. Таким чином, існує ймовірність того, що за вказівками діючої влади можуть обмежуватись масові заходи опозиційних політичних сил, спрямовані на політичну агітацію електорату.

Також виникає і питання доступу до медіа-ресурсів, оскільки наразі в Україні функціонує інформаційний марафон «Єдині новини», що за своєю суттю є певною формою цензури і майданчиком, де зазвичай транслюються провладні тези та твердження, таким чином існує ризик недопущення опозиційних сил до цих майданчиків та/або викривлення інформації щодо тих чи інших політичних сил. У питанні передвиборчої агітації важливим також є і фінансова складова даного питання, оскільки в чинному законодавстві існує механізм, який дозволяє відшкодування витрат на передвиборчу агітацію тим політичним партіям, які подолали п'ятивідсотковий бар'єр на парламентських виборах. І хоча даний механізм не обов'язковий, а лише надає таку можливість політичним партіям, загалом виникає питання щодо доцільності фінансування виборчого процесу в умовах воєнного стану за рахунок бюджетних коштів.

З іншої ж сторони відсутність механізмів для зрівнювання можливостей різних політичних сил може поставити під сумнів «доступність» виборчого процесу для політиків, в яких немає самостійних фінансових можливостей для участі у виборах.

Слід врахувати і адміністративну готовність держави до проведення виборів, а саме оновлення Державного реєстру виборців. Від початку повномасштабної агресії з боку РФ Реєстр не оновлювався належним чином, враховуючи велику кількість переміщених осіб, осіб, що зникли безвісті та загиблих – проведення виборів без актуалізації даних у Реєстрі створює величезні ризики фальсифікації результатів виборів, що в свою чергу не лише може вилитись в оскарження результатів та додаткових фінансових та ресурсних витрат, а й до глибокої політичної кризи загалом.

Щодо інших дискусійних питань, то за різними оцінками кількість громадян, які знаходяться за кордоном коливається від 3 до 8 мільйонів осіб. За даними Державної прикордонної служби України понад 3.1 мільйони українців виїхали з початку повномасштабної війни, а станом на серпень 2024 року в Європі налічувалось понад 4.2 мільйони громадян, які отримали статус тимчасового захисту в країнах ЄС та понад 500 000 громадян виїхало до США, через що постає питання організації виборчих дільниць і доступу до них. Оскільки географія міграції є доволі широкою і охоплює як великі міста так і маленькі або віддалені населені пункти, то це створює додаткові труднощі для волевиявлення громадян [9].

Інша проблема полягає у забезпеченні доступу до виборів військовослужбовцям. Станом на січень 2025 року за твердженням Президента України В. Зеленського чисельність Збройних Сил України становила приблизно 880 тисяч осіб і організація ротацій та переміщень особового складу таким чином, щоб кожен бажаючий військовослужбовець зміг реалізувати своє право є доволі складним завданням, особливо в умовах чисельної переваги та активних наступальних дій ворога [10].

Також і для цивільних громадян які залишились в Україні є небезпека перебування на виборчих дільницях, оскільки не всюди є технічна можливість організувати укриття та існує підвищена небезпека терористичних актів.

За даними Міністерства соціальної політики України від початку повномасштабного вторгнення кількість людей з інвалідністю зросла на понад 600 тисяч, в зв'язку з чим виникає питання відповідності інфраструктури до їхніх потреб.

Все вищезазначене демонструє невідповідність існуючого виборчого процесу викликам сучасності і сприяє пошуку альтернативної моделі проведення виборів, яка б враховувала усі потреби, відповідно до військового часу.

Однією із можливих альтернатив на сьогодні є впровадження електронного голосування. З початку XXI століття багато країн експериментували із впровадженням електронної система голосування як заміни традиційній або ж як часткової альтернативи та/або доповнення до неї.

Серед лідерів, що вдалились до таких змін можна виокремити Естонію, яка впровадила е-голосування з 2005 року для парламентських виборів. Естонська система надає можливість громадянам голосувати онлайн за допомогою ідентифікаційних карток єдиного національного зразка та окремої електронної платформи [11]. Цікавим є досвід США у впровадженні цифровізації виборчого процесу, а саме впровадження електронного голосування для громадян, що проживають за межами країни та військовослужбовців, а також активний розвиток даного напрямку для забезпечення доступу до волевиявлення громадян, що мають обмежені фізичні можливості [12].

Гібридний підхід до електронного голосування використовується у Венесуелі і Аргентині. В Аргентині використовують систему BUE (Boleta Única Electrónica), що створює паперовий запис кожного електронного голосу, таким чином забезпечуючи прозорість та можливість для аудиту та перевірки. Система у Венесуелі окрім поєднання паперового та електронного методів, включає також біометричну автентифікацію та обов'язковий аудит [13].

Однак попри позитивний досвід, усі країни, що впроваджували е-голосування стикались із проблемами кібербезпеки та захищеності даних, що є актуальним і для України, оскільки ворог неодноразово здійснював кібератаки на державні реєстри та бази даних.

Ще одним нюансом для впровадження електронного голосування є розробка відповідного законодавства. Попри успішну реалізацію таких елементів цифрової трансформації виборчого процесу як: онлайн-сервісу для реєстрації громадян у Державному реєстрі виборців, поширення ідентифікації громадян через системи Дія.Підпис та BankIDy Виборчому кодексі України прямо не передбачено врегулювання питання юридичної сили електронного голосу.

Поруч із вище зазначеним існують також і ризики, пов'язані із анонімністю голосування, оскільки під час електронного голосування необхідна авторизація, що фактично відображатиме інформацію, про те, за кого проголосувала людина. Більше того, виникає питання прозорості такого процесу, оскільки існує ймовірність тиску на виборців, що голосуватимуть онлайн, позаяк під час традиційного голосування на дільницях завжди присутні спостерігачі. Таким чином, за гібридної моделі, виникатимуть різні стандарти прозорості виборчого процесу.

Не варто відкидати і геополітичну складову даного питання, оскільки проведення виборів може бути важливим фактором у процесі переговорів чи ескалації. Безсумнівним є той факт, що РФ спробує протягнути свого або наближеного кандидата, використати період виборів для дестабілізації політичної ситуації в країні або ж безпосередніх атак на виборчу інфраструктуру.

Висновки. Вибори є ключовим інститутом демократії, що забезпечує легітимність влади та участь громадян у політичному процесі. В умовах війни та післявоєнного відновлення проведення виборів в Україні пов'язане з низкою викликів, які потребують комплексного осмислення та пошуку альтернативних рішень. Чинні норми законодавства встановлюють чітку заборону щодо виборів в умовах воєнного стану, проте в умовах політичної реальності сьогодення вибори можуть слугувати реальним механізмом, що відображає демократичні цінності держави. Значні надії пов'язані з наступними виборами влади всіх рівнів, що можливі винятково по завершенню воєнного стану.

Проведення виборів в умовах війни та після створює низку питань, вирішення яких необхідне для прозорості виборчого процесу та забезпечення його проведення відповідно до норм. Зокрема до основних питань відносяться питання внесення законодавчих змін до чинних виборчих правових норм, безпосередня організація виборчого процесу, включно з оновленням Державного реєстру виборців, забезпечення рівності в передвиборчій агітації та доступ до волевиявлення для переміщених осіб та осіб, що знаходяться в лавах ЗСУ.

Електронне голосування, як часткова альтернатива для забезпечення волевиявлення громадян, є перспективною моделлю удосконалення виборчого процесу, що враховує виклики сучасності та реалії, в яких зараз живуть українці.

Комбінування традиційного голосування на дільницях та запровадження е-голосування для певних категорій громадян може сприяти доступу до волевиявлення. Гібридна модель може слугувати перехідним варіантом за відсутності можливості проведення повноцінної виборчої реформи в умовах воєнного стану або у повоєнний період. Одними із ключових напрямків розвитку даної моделі є посилення кібербезпеки, розробка законодавчої бази для проведення е-голосування і внесення відповідних змін до вже чинних законодавчих актів. Тому, вже сьогодні слід напрацювати необхідні зміни до чинного законодавства з обов'язковим залученням до цієї роботи експертного середовища, зацікавлених представників громадянського суспільства.

Література:

1. Гринюк Р. Ф., Гуцуляк О. І. Вибори в умовах воєнного стану: конституція, законодавство, реальність. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Вип. 80 : Серія ПРАВО. С. 113–123.
2. Дерев'янюк С. М. Представницькі органи влади: стан легітимності в умовах воєнного стану. *Координати публічного управління*. Електронне наукове фахове видання. 2025. Т. 2 : 5. С. 189–222. URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/110/106>
3. Майбутнє виборів в Україні: фактор війни : заоч. круглий стіл Центру Разумкова. *Національна безпека і оборона*. 2023. № 1–2 (195–196). С. 81–96. URL: https://razumkov.org.ua/images/2024/10/28/NSD195-196_2023_ukr.pdf (дата звернення: 31.03.2026).
4. Терлюк О., Терлюк І. Електронне голосування в Україні: правові аспекти в контексті технологічних інновацій і перспектив. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки"*. 2025. № 2 (46). С. 343–351.
5. Сіденко І. Г. Перспективи впровадження електронного голосування в Україні. *КВУАРА* : вебсайт. Харків, 2012. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/conf/2012-2/doc/1/12.pdf> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250; поточна ред. – Ред. від 04.03.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n47> (дата звернення: 31.03.2026).
7. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Редакція від 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 31.03.2026).
8. Trump D. Fullinterviewtranscript : interviewbyPolitico. *Politico*. 2025. Dec. 9. URL: <https://www.politico.com/news/2025/12/09/donald-trump-full-interview-transcript-00681693> (дата звернення: 31.03.2026).
9. Біженці з України: хто вони, скільки їх та як їх повернути? Четверта хвиля дослідження : аналіт. звіт / Центр економічної стратегії. 2024. 4 верес. URL: https://ces.org.ua/refugees_fourth_wave/ (дата звернення: 31.03.2026).
10. Зеленський розкрив нинішню чисельність української армії. *Слово і діло* : аналіт. портал. 2025. 15 січ. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/01/15/novyna/bezpeka/zelenskyj-rozkryv-nynishnyu-chyselnist-ukrayinskoji-armiyi> (дата звернення: 31.03.2026).
11. i-Voting – thefutureofelections. *e-Estonia* : website. 2023. June. URL: <https://e-estonia.com/i-voting-the-future-of-elections/> (дата звернення: 31.03.2026).
12. VoluntaryVotingSystemGuidelines : officialdocument. *U.S. ElectionAssistanceCommission* : website. URL: <https://www.eac.gov/voting-equipment/voluntary-voting-system-guidelines> (дата звернення: 31.03.2026).
13. Goldsmith B., Ruthrauff H. ImplementingandOverseeingElectronicVotingandCounting Technologies : handbook. *NationalDemocraticInstitute (NDI)* : website. 2013. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/Implementing_and_Overseeing_Electronic_Voting_and_Counting_Technologies.pdf (дата звернення: 31.01.2026).

References:

1. Hryniuk R. F., Hutsuliak O. I. (2023). Vybyory v umovakh voiennoho stanu: konstytutsiia, zakonodavstvo, realnist [Elections under martial law: constitution, legislation, reality]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*, 80, 113–123. [in Ukrainian].
2. Derevianko S. M. (2025). Predstavnytski orhany vlady: stan lehytymnosti v umovakh voiennoho stanu [Representative authorities: legitimacy under martial law]. *Koordynaty publiclnoho upravlinnia*, 2(5), 189–222. URL: <https://kpu-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/110/106> [in Ukrainian].
3. Maibutnie vyboriv v Ukraini: faktor viiny [The future of elections in Ukraine: the war factor]. (2023). *Natsionalna bezpeka i oborona*, 1–2(195–196), 81–96. URL: https://razumkov.org.ua/images/2024/10/28/NSD195-196_2023_ukr.pdf [in Ukrainian].

4. Terliuk O., Terliuk I. (2025). Elektronne holosuvannia v Ukraini: pravovi aspekty v konteksti tekhnolohichnykh innovatsii i perspektyv [Electronic voting in Ukraine: legal aspects in the context of technological innovations and prospects]. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Serii: Yurydychni nauky, 2(46), 343–351. [in Ukrainian].
5. Sidorenko I. H. (2012). Perspektyvy vprovadzhennia elektronnoho holosuvannia v Ukraini [Prospects for implementing electronic voting in Ukraine]. KBUAPA. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/ebook/conf/2012-2/doc/1/12.pdf>
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). On the legal regime of martial law (Law of Ukraine No. 389-VIII). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 28, 250. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n47>
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996). Constitution of Ukraine (Law of Ukraine No. 254k/96-VR). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, 141. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>
8. Trump, D. (2025, December 9). Full interview transcript. Politico. <https://www.politico.com/news/2025/12/09/donald-trump-full-interview-transcript-00681693>
9. Tsent ekonomichnoi stratehii. (2024, September 4). Bizhentsi z Ukrainy: khto vony, skilky yikh ta yak yikh povernuty? [Refugees from Ukraine: who they are, how many, and how to return them?]. https://ces.org.ua/refugees_fourth_wave/
10. Slovo i dilo. (2025, January 15). Zelenskyi rozkryv nynishniu chyselnist ukrainskoi armii [Zelensky revealed the current size of the Ukrainian army]. <https://www.slovoidilo.ua/2025/01/15/novyna/bezpeka/zelenskyj-rozkryv-nynishnyu-chyselnist-ukrayinskoyi-armiyi> [in Ukrainian].
11. e-Estonia. (2023, June). i-Voting – the future of elections. <https://e-estonia.com/i-voting-the-future-of-elections/>
12. U.S. Election Assistance Commission. (n.d.). Voluntary voting system guidelines. <https://www.eac.gov/voting-equipment/voluntary-voting-system-guidelines>
13. Goldsmith B., Ruthrauff H. (2013). Implementing and overseeing electronic voting and counting technologies. National Democratic Institute. https://www.ndi.org/sites/default/files/Implementing_and_Overseeing_Electronic_Voting_and_Counting_Technologies.pdf

Roman Kliuba. Elections in Ukraine during and after the war: challenges and alternatives

This article examines the issue of holding elections in Ukraine under martial law and in the post-war period. It emphasizes that despite a direct ban enshrined in national legislation, the question of the necessity of elections is increasingly raised in domestic and foreign political discourse, which in turn is driven by the stagnation of existing political forces and external factors. The paper examines the main challenges for the electoral process during and after the war, such as: ensuring the right to vote for internally and externally displaced persons, amending current legislation, enabling military personnel to vote amid active hostilities by the enemy, and ensuring the inclusivity of Ukraine's electoral infrastructure. Alternative forms of conducting elections are proposed through the introduction of electronic voting, taking into account the experience of other countries in using e-voting systems, and the need for legislative changes to implement an electronic voting system in Ukraine is highlighted.

Key words: Elections in Ukraine, electronic voting, martial law, voting, cybersecurity, alternative model, traditional voting method, inclusivity.

Відомості про автора:

Клюба Роман – здобувач наукового ступеня доктора філософії з політології кафедри політичних наук, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026